

Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Bazı Yapısal Özellikleri II. Bazı Üreme Özellikleri, Sağım ve Kırkım Dönemi Uygulamaları

Gürsel DELLAL¹

Geliş Tarihi : 07.09.2000

Özet: Bu araştırmada, Antalya ilinde Merkez, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Manavgat, Gündoğmuş ve Gazipaşa ilçelerinde Kıl Keçisi yetiştiriciliğine yer veren tarım işletmelerinin bazı üreme özellikleri, sağım ve kırkım dönemi uygulamaları ve yetiştiricilikte karşılaşılan sorunlar gibi yapısal unsurlara ilişkin özellikler araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, ilkinde damızlık yaşı ve damızlıkta kullanma süresi erkek ve dişi keçiler için sırasıyla 1.7 ± 0.14 ; 2.0 ± 0.16 yıl ve 5.1 ± 0.38 yıl; 6.38 ± 0.41 yıl olarak bulunmuştur. Sütten kesim yaşı ve sağım süresi sırasıyla 2.5 ± 0.25 ve 3.8 ± 0.51 ay'dır. İlk kırkım yaşı 1.3 ± 0.09 yıl ve kırkım esas olarak ağustos ayında yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Antalya, Kıl keçisi yetiştiriciliği, yapısal özellikler

Some Structural Characteristics of Hair Goat Rearing in Antalya Province. II. Some Reproductive Traits, Managements of Milking and Shearing Period

Abstract: In this research, the characteristics with some reproductive traits, managements of milking and shearing period and problems appearing in rearing of the Hair goat farms in district of Centre, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Manavgat, Gündoğmuş and Gazipaşa in the Antalya province were researched. According to findings of research, it was founded that first breeding age and duration of breeding for male and female goats were 1.7 ± 0.14 ; 2.0 ± 0.16 years and 5.1 ± 0.38 ; 6.38 ± 0.42 years, respectively. The weaning age and milking duration were 2.5 ± 0.25 and 3.8 ± 0.51 month, respectively. The first shearing age was 1.3 ± 0.09 year and shearing mainly was carried out on August.

Key Words: Antalya province, Hair goat rearing, structural characteristics

Giriş

Türkiye'de Kıl keçisi yetiştiriciliği en yoğun olarak Akdeniz Bölgesi'nde yapılmakta ve toplam Kıl keçisi varlığının yaklaşık % 27.58'i bu bölgede bulunmaktadır. Aynı bölgede Kıl keçisi varlığının en yüksek (% 0.33) olduğu il ise Antalya'dır (Anonim, 1994). Türkiye'de bazı bölge ve illerde olduğu gibi Antalya ilinde de Kıl keçisi yetiştiriciliği özellikle orman kenarı ve dağlık alanlarda ki fakir tarım işletmelerinin başlıca gıda ve gelir kaynaklarını oluşturmaktadır (Dellal ve ark. 1997; Dellal, 2000). Buna karşın uzun yıllardır ormanın tek zararlısı olarak keçinin görülmesinin bir sonucu olarak, Antalya ilinde de ormanlık ve makilik alanlarda Kıl keçisi yetiştiriciliği engellenmeye çalışılmaktadır. Kıl keçilerinin ormana ancak belirli dönemlerde zarar verebilecekleri kabul edilmekle birlikte, özellikle ormanlık ve makilik alanlarda yaşayan fakir kıl keçisi yetiştiricilerini, keçiye göre daha ekonomik ve en önemlisi kısa sürede uyum gösterebilecekleri yeni bir üretim alanı sunmadan, bu üretim dalından uzaklaştırmaya çalışmak kabul edilemez bir durumdur. Bu nedenle bu soruna çözüm bulmadaki temel yaklaşım özellikle bu bölgelerdeki Kıl keçilerinin genetik ıslahı olmalı ve Kıl keçilerinin süt, et ve alt kıl (keşmir) verimlerini iyileştirmeye yönelik farklı ıslah programları geliştirilmelidir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada; Antalya ilinde Kıl keçisi yetiştiriciliğine yer veren işletmelerin bazı yapısal

özelliklerini ortaya koyarak bu bölgede Kıl keçilerinin genetik ıslahına yönelik olarak hazırlanacak programlara bilgi sağlanması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyalini Antalya iline bağlı Merkez, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Manavgat, Gündoğmuş ve Gazipaşa ilçelerine dahil toplam 92 adet işletme ile yapılan anketler oluşturmuştur.

İl, ilçe ve işletmelerin seçimi

Bu araştırmada; Antalya ili ve bu ile bağlı Merkez, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Manavgat, Gündoğmuş ve Gazipaşa ilçelerinin belirlenmesinde bu bölgedeki doğal faktörler, Kıl keçisi yoğunluğu ve üretim teknikleri dikkate alınmıştır. Seçilen her bir işletmede yine aynı faktörler dikkate alınarak amaçlı olarak üç köy belirlenmiştir. Daha sonrak toplam 21 köyde "çerçeve tespit formları" aracılığıyla Kıl keçisi dağılımı belirlenmiş ve 30 başın üzerinde Kıl keçisine sahip işletmelerden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle 92 tanesinde anket yapılmasına karar verilmiştir (Güneş ve Arıkan, 1988).

¹ Ankara Üniv. Ziraat Fak. Zootečni Bölümü-Ankara

Verilerin toplanması ve değerlendirilmesi

Örnekleme ile tespit edilen 92 işletmenin bulunduğu köylere gidilerek, ankete dahil sorular yetiştiricilere bizzat sorulmuştur. Sahibi bulunamayan veya bilgi vermektan kaçınan işletmeciler yerine yedek işletmeler dahil edilmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde Düzgüneş ve ark. (1993)'den yararlanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Bu araştırmada; Antalya ilinde Merkez, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Manavgat, Gazipaşa ve Gündoğmuş ilçelerinde Kıl keçisi yetiştiriciliğine yer veren tarım işletmelerinde teke katımı uygulamaları bazı üreme özellikleri, damızlık kaynağı ve damızlık seçiminde dikkate alınan özellikler, damızlık fazlası oğlakların değerlendirme şekli, sağım dönemi uygulamaları, kırım dönemi uygulamaları ve yetiştiricilikte karşılaşılan önemli sorunlar gibi yapısal özelliklere ilişkin bulgular sırasıyla Çizelge 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7'de verilmiştir.

Teke katımı uygulamaları

Çizelge 1'den görülebileceği gibi teke katımı uygulamaları olarak teke katım şekli, tekenin sürüde bulunma süresi, teke katım zamanı ve teke-keçi oranı esas alınmıştır.

Teke katım şekli

Antalya ili genelinde incelenen işletmelerin tamamında teke katımı serbest şekilde uygulanmaktadır.

Tekenin sürüde bulunma süresi

Çizelge 1'den de görülebileceği gibi Antalya ili genelinde incelenen ilçelerdeki işletmelerin büyük çoğunluğunda (% 86) tekeler 11 ay süreyle sürüde bulundurulmakta, ancak teke katım zamanının başlamasından yaklaşık 1 ay önce sürü içerisinde çıkartılarak, aşımın başlaması ile birlikte tekrar sürü içine katılmaktadırlar. Yetiştiriciler bu uygulamanın yıla isabet eden gebelik sayısını artırdığı, aşımında kullanılacak tekelerin önceden yorulmalarını engellediği, kızgınlıkları toplulaştırdığı ve doğumları özellikle yem kaynaklarının

yeterli olduğu zamana getirmesine olanak sağladığını bildirmişlerdir.

Teke-keçi oranı

Bu özellik esas olarak teke katım zamanında uygun bir gebelik oranı sağlamak için yetiştiriciler tarafından belirlenen teke keçi oranı olup, sürü içerisindeki toplam teke ve dişi keçi sayısını yansıtmamaktadır. Teke katım zamanında aşımında kullanılan teke başına keçi sayısı ilçeler düzeyinde 17 ile 30 arasında değişmekte olup, Antalya genelinde bu oran 1/24'dür. Teke katım zamanında teke başına düşen keçi sayısındaki değişimler esas olarak yetiştiricinin bilgi seviyesi, ekonomik düzeyi ve işletmenin işgücü kapasitesi gibi faktörler tarafından belirlenmektedir.

Teke katım zamanı

Çizelge 1'den de görülebileceği gibi Antalya ili genelinde teke katım zamanı %18 oranında ağustos, %73 oranında eylül ve % 0.9 oranında da ekim ayında başlamaktadır. Bu özellik bakımından ilçeler arasında görülen farklılıklar genel olarak önemlidir ($p>0,05; p<0,01$). Bununla birlikte farklılıklar en belirgin olarak Merkez ilçe ile diğer ilçeler arasındadır. Merkez ilçe haricindeki ilçelerde teke katımının büyük çoğunlukla eylül ayında başlaması, bu ilçelerde kaba yem kaynaklarından daha erken yararlanmaya başlayarak özellikle oğlakları daha az masraf ile turizm mevsiminin başlangıcında pazarlanabilecek ağırlığa ulaştırma düşüncesi oluşturmaktadır.

Bazı üreme özellikleri

Çizelge 2'den görülebileceği gibi üreme özellikleri olarak ilkinde damızlık yaşı ve damızlıkta kullanma süresi esas alınmıştır.

İlkinde damızlık yaşı

Antalya ili genelinde erkek ve dişi Kıl keçilerinde ilkinde damızlıkta kullanma yaşı sırasıyla $1,7\pm 0,14$ ay $2,0\pm 0,16$ yıl olarak saptanmıştır. Bu özellik bakımından ilçeler arasındaki farklılıklar dişiler için önemli ($p<0,01$) iken, erkekler için önemsizdir.

Çizelge 1. Teke katımı uygulamaları

İlçeler	Değ.İşl. sayısı	Teke katım şekli			Tekenin sürüde bulunma süresi		Teke keçi oranı	Teke katım zamanı başlangıcı		
		Serbest	Elden	Yapay	11 ay	12 ay		Ağustos	Eylül	Ekim
Merkez	14	100(14)	0,00	0,00	0,93(1)	0,07(13)	1/30	0,86(12)	0,07(1)	0,07(1)
Korkuteli	11	100(14)	0,00	0,00	100(14)	0,00	1/27	0,00	0,73(8)	0,27(3)
Elmalı	11	100(11)	0,00	0,00	100(11)	0,00	1/24	0,00	0,82(9)	0,18(2)
Kaş	8	100(8)	0,00	0,00	100(8)	0,00	1/17	0,38(3)	0,62(5)	0,00
Manavgat	19	100(8)	0,00	0,00	100(19)	0,00	1/28	0,00	100(19)	0,00
Gündoğmuş	19	100(19)	0,00	0,00	100(19)	0,00	1/25	0,10(2)	0,80(15)	0,10(2)
Gazipaşa	10	100(10)	0,00	0,00	100(10)	0,00	1/19	0,00	100(10)	0,00
Önemlilik derecesi	-	-	-	-	Önemli	Önemli	-	Önemli	Önemli	Önemli
Antalya	92	100(92)	0,00	0,00	0,86(79)	0,14(13)	1/24	0,18(17)	0,73(67)	0,09(8)

Damızlıkta kullanma süresi

Antalya ili genelinde erkeklerin damızlıkta kullanma süresinin $5,1 \pm 0,38$, dişilerin ise $6,8 \pm 0,41$ yıl olduğu belirlenmiştir. İlçeler arasında bu özellik bakımından görülen farklılıklar her iki cinsiyet için de önemlidir ($p < 0,01$).

Damızlık kaynağı ve damızlık seçiminde dikkate alınan özellikler

Çizelge 3'den de görülebileceği gibi yetiştiriciler dişi ve erkek damızlıklarını kendi sürülerinden veya civar köy ve ilçelerdeki sürülerden sağlayabildikleri gibi her iki kaynağa başvuran yetiştiriciler de bulunmaktadır. Merkez ilçede damızlıklarını kendi sürülerinden sağlamayı tercih eden işletmeler yoğunlukta (%79) iken, Manavgat ilçesinde yabancı sürüleri tercih eden işletmeler daha yoğunluktadır (%37). Her iki kaynaktan da yararlanan işletmeler ise, Gündoğmuş ilçesinde daha fazla oranda (%63) dir. Damızlık kaynakları bakımından bu ilçeler ile diğer ilçeler arasında görülen farklılıklar genel olarak önemlidir ($p < 0,05; p < 0,01$).

Çizelge 3'den de görülebileceği gibi dişi ve erkek damızlıkların seçiminde dikkate alınan özellikler bakımından ilçeler arasında önemli ($p < 0,05; p < 0,01$), düzeyde farklılıklar görülmektedir. Buna karşın Antalya genelinde dişi oğlakların damızlık olarak seçiminde büyük oranda sütlü (%65) ve iyi meme yapısına sahip (%22)

annelere sahip olma özellikleri tercih edilirken, erkek oğlakların seçiminde daha çok uzun bacaklılık (%49) ve iyi bir vücut gelişimi (%31) özellikleri esas alınmaktadır.

Damızlık fazlası oğlakları değerlendirme şekli

Çizelge 4'den görülebileceği gibi incelenen ilçeler genelinde damızlık fazlası oğlaklar daha çok yetiştiriciler tarafından kurbanı kadar besiyeme alma (%47) şeklinde değerlendirilmektedir. Damızlık fazlası oğlakların değerlendirme şekilleri bakımından ilçeler arasındaki farklılıklar genel olarak önemlidir ($p < 0,05; p < 0,01$).

Sağım dönemi uygulamaları

Çizelge 5'den görülebileceği gibi sağım dönemi uygulamaları olarak sütten kesim uygulaması, sütten kesim yaşı, sağım süresi, sağımın kim tarafından yapıldığı, sağım sayısı ve zamanı gibi özellikler dikkate alınmıştır.

Sütten kesim uygulaması

İncelenen ilçeler genelinde Kıl keçisi yetiştiren işletmelerin büyük bir kesiminde (% 93) oğlakların sütten kesildiği saptanmıştır. Düşük düzeyde de olsa sütten kesim uygulamasının görülmeyen işletmeler Korkuteli ve Kaş ilçesinde bulunmakta ($p < 0,01$) ve bu işletmeler esas olarak oğlak besiciliği yaptıklarından, keçi sütünü tamamen oğlaklara bırakmayı tercih etmektedirler.

Çizelge 2. Bazı Üreme özellikleri

Özellikler	Merkez n=14	Korkuteli n=11	Elmalı n=11	Kaş n=8	Manavgat n=19	Gündoğmuş n=19	Gazipaşa n=10	Ö. Der.	Genel N=92
İlkine damızlık yaşı (yıl)									
Erkek	$1,9 \pm 0,14$	$1,6 \pm 0,13$	$1,5 \pm 0,16$	$1,6 \pm 0,14$	$1,7 \pm 0,12$	$1,5 \pm 0,11$	$1,6 \pm 0,15$	Ö. siz	$1,7 \pm 0,14$
Dişi	$1,6 \pm 0,11b$	$1,8 \pm 0,20ab$	$2,1 \pm 0,23ab$	$1,9 \pm 0,20ab$	$2,4 \pm 0,15a$	$1,8 \pm 0,08ab$	$1,8 \pm 0,11ab$	Önemli	$2,0 \pm 0,16$
Damızlıkta kullanma süresi (yıl)									
Erkek	$4,9 \pm 0,29ab$	$4,3 \pm 0,34b$	$5,5 \pm 0,43ab$	$4,8 \pm 0,52ab$	$4,2 \pm 0,21b$	$5,7 \pm 0,30a$	$6,2 \pm 0,58a$	Önemli	$5,1 \pm 0,38$
Dişi	$6,1 \pm 0,42ab$	$6,7 \pm 0,45ab$	$7,4 \pm 0,54ab$	$6,8 \pm 0,52ab$	$5,7 \pm 0,20b$	$7,6 \pm 0,27a$	$7,3 \pm 0,47ab$	Önemli	$6,38 \pm 0,41$

Çizelge 3. Damızlık kaynağı ve damızlık seçiminde dikkate alınan özellikler

Damızlık seçiminde dikkate alınan özellikler	Merkez n=14	Korkuteli n=11	Elmalı n=11	Kaş n=8	Manavgat n=19	Gündoğmuş n=19	Gazipaşa n=10	Önemlilik derecesi	Antalya Genel n=92
Dişi									
Sütlü anne	0,86(12)	0,73(8)	0,64(7)	-	0,47(9)	-	-	Önemli	0,65(36)
İyi memeli anne	0,14(2)	0,18(2)	0,27(3)	-	0,26(5)	-	-	Önemsiz	0,22(12)
Uzun bacaklılık	0,00	0,09(1)	0,09(1)	-	0,05(1)	-	-	Önemli	0,05(3)
Uzun kulak ve kuyruk	0,00	0,00	0,00	-	0,11(2)	-	-	Önemli	0,04(2)
İyi vücut gelişimi	0,00	0,00	0,00	-	0,11(2)	-	-	Önemli	0,04(2)
Erkek									
İyi vücut gelişimi	0,07(1)	0,64(7)	0,55(6)	-	0,36(7)	0,11(2)	-	Önemli	0,31(23)
Uzun bacaklılık	0,71(10)	0,27(3)	0,45(5)	-	0,32(6)	0,63(12)	-	Önemli	0,49(36)
Sütlü anne	0,21(3)	0,00	0,00	-	0,16(3)	0,00	-	Önemli	0,08(6)
Cüseli anne ve baba	0,00	0,09(1)	0,00	-	0,00	0,11(2)	-	Önemli	0,04(3)
Kıllı anne	0,00	0,00	0,00	-	0,16(3)	0,00	-	Önemli	0,04(3)
İyi gelişmiş testisler	0,00	0,00	0,00	-	0,00	0,16(3)	-	Önemli	0,04(3)
Damızlık kaynağı									
Kendi sürüsü	0,79(11)	0,45(5)	0,55(6)	0,75(6)	0,26(5)	0,32(6)	0,70(7)	Önemli	0,50(46)
Yabancı sürü	0,00	0,36(4)	0,09(1)	0,00	0,37(7)	0,05(1)	0,10(1)	Önemli	0,15(14)
Kendi sürüsü ve yab. sürü.	0,21(3)	0,18(2)	0,36(4)	0,25(2)	0,37(7)	0,63(12)	0,20(2)	Önemli	0,35(32)

Çizelge 4. Damızlık fazlası oğlakların değerlendirilme şekli

İlçeler	Değerlendirilen işletme sayısı	Damızlık olarak satıyor	Besiye alıyor (oğlak besisi)	Kurbana kadar besliyor	Aracıya satıyor	Kurbana kadar besliyor/aracıya satıyor
Merkez	14	0,00	0,00	0,58(8)	0,21(3)	0,21(3)
Korkuteli	11	0,00	0,00	0,00	100(11)	0,00
Elmalı	11	0,00	0,00	0,55(6)	0,18(2)	0,21(3)
Kaş	8	0,00	0,00	100(8)	0,00	0,00
Manavgat	19	0,00	0,00	0,00	0,00	100(19)
Gündoğmuş	19	0,00	0,00	0,83(12)	0,37(7)	0,00
Gazipaşa	10	0,00	0,01(1)	0,90(9)	0,00	0,00
Önemlilik derecesi	-	-	-	Önemli	Önemli	Önemli
Antalya(Genel)	92	0,00	0,01(1)	0,47(43)	0,25(23)	0,27(25)

Çizelge 5. Sağım dönemi uygulamaları

İlçeler	Değerlendirilen işletme sayısı	Sütten kesim uygulaması		Sütten kesim yaşı (ay)	Sağım süresi (ay)	Sağımı kim yapıyor?			Sağım sayısı ve zamanı	
		Yok	Var			Kadın	Erkek	K.ve E.	1 kez sabah	1 kez öğle
Merkez	14	0,00	100(14)	3,0±0,21a	3,0±0,28c	0,72(10)	0,14(2)	0,14(2)	100(14)	0,00
Korkuteli	11	0,45(5)	0,55(6)	2,6±0,52ab	3,8±0,31ab	100(6)	0,00	0,00	0,67(4)	0,33(2)
Elmalı	11	0,00	100(11)	2,8±0,15ab	4,3±0,45a	0,91(10)	0,09(1)	0,00	0,00	100(11)
Kaş	8	0,13(1)	0,87(7)	3,0±0,41a	3,3±0,47bc	100(7)	0,00	0,00	100(7)	0,00
Manavgat	19	0,00	100(19)	2,0±0,12b	4,1±0,20ab	0,98(17)	0,00	0,11(2)	100(19)	0,00
Gündoğmuş	19	0,00	100(19)	2,2±0,11ab	5,4±1,6ab	100(19)	0,00	0,00	100(19)	0,00
Gazipaşa	10	0,00	100(10)	2,4±0,21ab	4,1±0,37ab	100(10)	0,00	0,00	100(10)	0,00
Önemlilik derecesi	-	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli
Antalya(Genel)	92	0,07(6)	0,93(86)	2,5±0,25	3,8±0,51	0,92(79)	0,03(3)	0,05(4)	0,85(73)	0,15(13)

Sütten kesim yaşı

İncelenen ilçeler genelinde oğlakların sütten kesim yaşı $2,5\pm 0,25$ ay olup, bu süre en düşük ($2,0\pm 0,12$) olarak Manavgat, en yüksek olarak ise Merkez ($3,0\pm 0,21$) ve Kaş ($3,0\pm 0,41$) ilçesinde saptanmıştır. Bu özellik bakımından yalnızca bu ilçeler arasındaki farklılık önemlidir ($p<0,01$). Sütten kesim yaşı bakımından azda olsa görülen farklılıkların esas nedenini; oğlak besiciliği üzerinde yoğunlaşan işletmelerde süt emme süresini uzatarak yemden tasarruf sağlama düşüncesi oluşturmaktadır.

Sağım süresi

İncelenen işletmeler genelinde Kıl keçileri $3,8\pm 0,51$ ay sağılmakta olup, bu süre en yüksek ($5,4\pm 1,55$ ay) olarak Gündoğmuş, en düşük ($3,0\pm 0,28$ ay) olarak ise Merkez ilçede saptanmıştır. Bu özellik bakımından Merkez ilçe ile Kaş ilçesi haricindeki diğer ilçeler ve Elmalı ilçesi ile de Kaş ilçesi arasındaki farklılıkların önemli ($p<0,05$) olduğu belirlenmiştir.

Sağımı kim yapıyor?

İncelenen ilçelerden yalnızca Merkez ve Elmalı'da erkeklerin çok düşük oranda da olsa sağım yapıyor olmalarına karşın, sağımı genel olarak kadınların (%92) yaptığı belirlenmiştir.

Sağım sayısı ve zamanı

Sağımın ilçeler genelinde %85 oranında bir kez ve

sabah, %15 oranında da bir kez ve öğlen yapıldığı belirlenmiştir. Bu özellikler bakımından yalnızca Korkuteli ve Elmalı ilçeleri ile diğer ilçeler arasındaki farklılıkların önemli ($p<0,01$) olduğu belirlenmiştir.

Kirkım dönemi uygulamaları

Çizelge 6'dan görülebileceği gibi kirkım dönemi uygulamaları olarak ilk kirkım yaşı, kirkım ayı ve yeri, kirkım yöntemi ve aleti, kirkımda banyo ve alt kıl (keşmir) üretimi esas alınmıştır.

İlk kirkım yaşı

İncelenen işletmeler genelinde ilk kirkım yaşı $1,3\pm 0,09$ yıl olup, bu özellik bakımından ilçeler arasında ki farklılıklar önemsizdir.

Kirkım ayı ve yeri

Antalya ili genelinde işletmelerin büyük oranının (%77) keçilerini ağustos ayında kirkımayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu tercihin sebebini; esas olarak yaylaya çıkan işletmelerde keçilerin akşamları soğuktan, gündüzleri de güneş ışınlarından koruma düşüncesi oluşturmaktadır. Kirkım yaylada, köyde veya her iki yerde de olabilmektedir. Nitekim Antalya ili genelinde kirkımın %39 oranında köyde, %10 oranında yaylada ve %51 oranında da köy ve yaylada gerçekleştiği saptanmıştır. Bu özellikler bakımından ilçeler arasında görülen farklılıklar genel olarak önemlidir ($p<0,05; p<0,01$).

Çizelge 6. Kırkım dönemi uygulamaları

İlçeler	Değerlendirilen işletme sayısı	İlk kırkım yaşı (yıl)	Kırkım ayı				Kırkım yeri			Kırkım yöntemi		Kırkım aleti	Kırkım dönemi banyo		Banyo zamanı			Alt ince kıl taranıyor mu?	
			Haz	Tem.	Ağu.	Eyl.	Köy	Yayla	K+Y	Bireysel	Ortak sürü		Kırkım makası	Yok	Var	K.Ö	K.S	K.Ö+K.S	Evet
Merkez	14	1,3±0,11	0,93(13)	0,07(1)	0,00	0,00	100(14)	0,00	0,00	0,14(2)	0,86(12)	100(14)	0,00	100(4)	0,00	0,93(13)	0,07(1)	0,00	100(14)
Korkuteli	11	1,1±0,07	0,00	0,00	0,91(10)	0,09(1)	0,36(4)	0,00	0,64(7)	0,00	100(11)	100(11)	0,27(3)	0,73(8)	0,00	100(8)	0,00	0,18(2)	0,82(9)
Elmalı	11	1,0±0,05	0,18(2)	0,09(1)	0,73(8)	0,00	0,00	0,82(9)	0,18(2)	0,09(1)	0,91(10)	100(11)	0,01(1)	0,91(10)	0,00	100(10)	0,00	0,00	100(11)
Kaş	8	1,2±0,12	0,00	0,00	100(8)	0,00	0,00	0,00	100(8)	0,00	100(8)	100(8)	0,00	100(8)	0,00	100(8)	0,00	0,00	100(8)
Manavgat	19	1,3±0,88	0,00	0,00	0,95(18)	0,05(1)	0,37(7)	0,00	0,63(12)	100(19)	0,00	100(8)	0,21(4)	0,79(15)	0,00	100(15)	0,00	0,00	100(19)
Gündoğmuş	19	1,3±0,08	0,05(1)	0,05(1)	0,90(17)	0,00	0,53(10)	0,00	0,47(9)	0,10(2)	0,90(17)	100(8)	0,00	100(19)	0,00	0,95(18)	0,05(1)	0,00	100(19)
Gazipaşa	10	1,5±0,13	0,00	0,00	100(10)	0,00	0,10(1)	0,00	0,90(9)	0,00	100(10)	100(8)	0,00	100(10)	0,00	100(10)	0,00	0,00	100(10)
Önemlilik derecesi	-	Önemsiz	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli	Önemsiz	Önemli	Önemli	-	Önemli	Önemli	Önemli	Önemli
Antalya(Genel)	92	1,3±0,09	0,18(16)	0,03(3)	0,77(71)	0,02(2)	0,39(36)	0,10(9)	0,51(47)	0,26(24)	0,74(68)	100(92)	0,09(8)	0,91(84)	0,00	0,98(82)	0,02(2)	0,02(2)	0,98(90)

KÖ. Kırkımdan önce, KS: Kırkımdan sonra

Kırım yöntemi ve aleti

Antalya genelinde kıl keçisi yetiştiren işletmelerin büyük oranda (%74) keçilerini imece usulü kırıkları saptanmıştır ($p<0,01$). Yine kırımın tüm ilçelerde (%100) kırık aleti ile gerçekleştirildiği belirlenmiştir.

Kırkımda banyo

Antalya ili genelinde keçilerde kırım döneminde banyo yaptıran işletmelerin oranı %91'dir ($p<0,01$). Bu işletmelerin ise büyük bir bölümü (%98) kırımdan sonra banyo yaptırmayı tercih etmektedirler ($p<0,01$).

Alt kıl (keşmir) üretimi

Antalya ili genelinde işletmelerin tamamına yakınının (% 98) keçilerde alt kıl üretimi için taramadıkları belirlenmiştir.

Yetiştiricilikte karşılaşılan önemli sorunlar

Çizelge 7'den de görülebileceği gibi Antalya ilinde Kıl keçisi yetiştiricilerinin sorunlarının başında ek yem temini (%95) ve yaylada hastalıklar ile mücadele (%61) gelmektedir. Yetiştiricilerin bildirdiğine göre Merkez ilçe haricindeki ilçelerde incelenen işletmelerin tamamında ek yem temininin önemli sorun olması, gerek ormanlık ve dağlık ve gerekse ovalık bölgelerde bulunan işletmelerin büyük bir bölümünün yem bitkileri üretimine ayırabilecekleri arazilerinin olmaması ile birlikte , dışardan ek yem (özellikle fabrika yemi) alabilecek ekonomik güçlerinin bulunmayışından kaynaklanmaktadır. Yine yapılan görüşmeler sonucunda yetiştiricilerin büyük çoğunluğu ilçe tarım müdürlüklerinin hayvan sağlığını koruma yönünde yeterli bilgi vermediklerini bildirmişlerdir.

Çizelge 7. Yetiştiricilikte karşılaşılan önemli sorunlar

	Merkez n=14	Korkuteli n=11	Elmalı n=11	Kaş n=8	Manavgat n=19	Gündoğmuş n=19	Gazipaşa n=10	Önemlilik derecesi	Antalya Genel n=92
Sorunlar									
D.D.Y.İ.G.	100(14)	0,00	0,00	0,00	0,00	100(19)	0,70(7)	Önemli	0,43(10)
Su sorunu	0,21(3)	100(11)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	Önemli	0,15(14)
Ek yem sorunu	0,65(9)	100(11)	100(11)	100(8)	100(19)	100(19)	100(10)	Önemli	0,95(87)
Y.H.M	0,00	0,64(7)	100(11)	100(8)	0,63(12)	0,47(9)	0,90(9)	Önemli	0,61(56)

D.D.Y.İ.G.:Doğum dönemi yetersiz insan işgücü
Y.H.M. :Yaylada hastalıklar ile mücadele

Kaynaklar

Anonim, 1994. 1991 Genel Tarım Sayımı, Tarımsal İşletmeler (Hane halkı). Araştırma Kesin Sonuçları. DİE. Ankara.

Dellal, İ., A. Erkuş, A. Eliçin ve G. Dellal, 1997. Türkiye'de Kıl Keçisi Yetiştiriciliği ve Ekonomik Önemi. Hayvancılık Araştırma Dergisi. 7,1: 31-34.

Düzgüneş, O., T. Kesici ve F. Gürbüz, 1993. İstatistik Metodları. Ank. Üniv. Zir. Fak. Yay. 861, Ders Kitabı: 229, Ankara.

Güneş, T. ve R. Arıkan, 1988. Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ank. Üniv. Zir. Fak. Yay: 1049, Ders Kitabı: 305, Ankara.

Dellal, İ. 2000. Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Planlanması. Doktora Tezi. Ankara Üniv.Fen Bil. Enst.Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.